

דנ"פ 6022/18 - פלוני נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

דנ"פ 6022/18

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות

המבקש: פלוני

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

בקשה לקיום דיון נוסף על פסק דינו של בית משפט זה
מיום 27.5.2018 בע"פ 8027/13 ובע"פ 8104/13
אשר ניתן על ידי כבוד השופט (בדימ') י' דנציגר
והשופטים נ' סולברג ו-א' שהם

בשם המבקש: עו"ד יוסי נקר

בשם המשיבה: עו"ד יאיר חמודות

החלטה

בקשה להורות על קיום דיון נוסף בפסק דינו של בית משפט זה (השופט (בדימ') י' דנציגר והשופטים נ' סולברג ו-א' שהם) מיום 27.5.2018 בע"פ 8027/13 ובע"פ 8104/13 (להלן: פסק הדין), בו נדחה עיקר הערעור שהגיש המבקש על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בירושלים בו הורשע בעבירת החזקה בתנאי עבדות לפי סעיף 375א לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) ובעבירות מין ואלימות כנגד נשותיו וילדיו. כמו כן נדחו בפסק הדין ערעורי הצדדים על גזר הדין.

עמוד 1

1. המבקש, הנמנה עם קבוצת חסידי הרב ישראל אודסר המכונה בשם "סבא", התגורר עם מספר נשים כבנות זוג והוליד עם חלקן ילדים. נגד המבקש ונאשם נוסף הוגש כתב אישום אשר גולל, בעשרים אישומים, מסכת שלמה של עבירות קשות שיוחסו למבקש כנגד נשותיו וילדיו, החל משנת 2001 ועד למעצרו ביום 4.7.2011. בכתב האישום נטען כי המבקש פעל לשכנע נשים להצטרף למשפחתו באמצעות יצירת דימוי של מי שממשיך את דרכו של "סבא" וכבעל סגולות וכוחות מיוחדים. תואר כיצד ניהל המבקש את חיי המשפחה תוך שליטה בנשים ובילדים והכפפתם לרצונותיו בדרכי אלימות, השפלה ואיומים. שליטתו של המבקש התבטאה, בין היתר, בכך שהוא פעל להרחקת הנשים ממשפחתן המקורית וכן ניהל מערך ענישה בקרב נשותיו וילדיו לפיו הוטלו עליהם עונשים קשים ומשפילים, אשר כונו בפי בני המשפחה "דינים". כתב האישום תיאר בפירוט את אותם "דינים" שכללו, למשל, מניעה של אכילה חופשית; הפרדה כפויה בין נשים לילדיהן; כליאה במחסן הבית בו התגורר הנאשם השני; מכות באמצעות שוט, כבל חשמל ושוקר חשמלי במקומות שונים בגופן של הנשים, לרבות באיברי מינן; החדרת מקל לאיבר מינן של הנשים; החדרת חפצים לפי הטבעת שלהן ומעשי התעללות ואלימות קשים נוספים, המפורטים בפסק הדין מושא הבקשה. בנוסף לכך נטען בכתב האישום כי ילדי המשפחה לא פקדו מסגרות חינוכיות וכי המבקש אסר על קבלת שירותים רפואיים על מנת שלא לחשוף את שהתרחש בבית שבו התגוררו.

בכתב האישום צוין עוד כי הנשים יצאו להפיץ את משנתו של "סבא", לקבץ נדבות ולאחר נשים נוספות להצטרף לקבוצה, ותוך כך הן שהו בחוץ שעות ארוכות ואת הכסף שהתרימו העבירו לידי המבקש. הנשים אף עסקו בתחזוקת הבית ונדרשו למלא אחר גחמותיו המיניות השונות של המבקש.

בשל מעשיו אלה, המתוארים לעיל בקליפת אגוז, יוחסו למבקש עבירת החזקה בתנאי עבדות לפי סעיף 375א לחוק העונשין וכן יוחסו לו עבירות אלימות ומין וביניהן תקיפה בנסיבות מחמירות; חבלה בנסיבות מחמירות; מעשים מגונים בנסיבות מחמירות; אינוס בנסיבות מחמירות; מעשי סדום בנסיבות מחמירות; מעשה מגונה כלפי קטין במשפחה; כליאת שווא והתעללות בקטין או חסר ישע.

2. ביום 10.9.2013 ניתנה הכרעת הדין בעניינו של המבקש על ידי בית המשפט המחוזי בירושלים (תפ"ח 6749-08-11; תפ"ח 6774-08-11), בה הורשע במרבית העבירות שיוחסו לו, לרבות העבירה של החזקה בתנאי עבדות לפי סעיף 375א לחוק העונשין. בגזר הדין מיום 17.10.2013 נגזרו על המבקש 26 שנות מאסר בפועל; שנתיים מאסר על תנאי, אותו ירצה אם במשך שלוש שנים מיום שחרורו יעבור עבירת אלימות, למעט תקיפה סתם, וכן פיצוי בסך 100,000 ש"ח אשר יתחלק בין ארבעה מתלוננים.

3. המבקש והנאשם הנוסף שהורשע בעבירות של מעשים מגונים בנסיבות מחמירות, בעבירות אינוס ובעבירות של מעשי סדום, ערערו לבית משפט זה על הכרעת הדין ועל גזר הדין. המשיבה מצידה ערערה על קולת העונש. בערעורו השיג המבקש על ממצאי המהימנות ועל ממצאים עובדתיים שקבע בית המשפט המחוזי, טען למחדלי חקירה שנפלו בחקירת הפרשה וביקש לזכותו מן האישומים שבהם הורשע על יסוד טענות שונות, בין היתר, עקב היעדר קיומו של יסוד נפשי להרשעה. לטענתו, החיים בקבוצה התנהלו בהסכמה מלאה ומתוך בחירה של כל בני המשפחה.

4. ביום 27.5.2018 ניתן פסק הדין מושא הבקשה דנן, בו דחה בית המשפט, פה אחד, את ערעורו של המבקש על הכרעת הדין (למעט זיכוי מעבירה אחת ושינוי נוסף ביחס להרשעה באישום השנים עשר, כמפורט בפסקה 101 לפסק הדין). כמו כן נדחו הערעורים על גזר הדין. בית המשפט (השופט א' שהם, שאל חוות דעתו הצטרפו השופט (בדימ') י' דנציגר והשופט נ' סולברג), דחה את טענות המבקש ביחס לקביעות המהימנות של הערכאה הדיונית ואת השגותיו על ממצאי העובדה שנקבעו על בסיסן. כמו כן נדחו טענות המבקש בדבר מחדלי חקירה ובדבר היעדר קיומו של היסוד הנפשי הדרוש להרשעתו בעבירות אשר יוחסו לו.

5. חלק משמעותי מפסק הדין עסק בעבירת ההחזקה בתנאי עבדות המעוגנת בסעיף 375א לחוק העונשין ומפאת חשיבותה לבקשה דנן, מן הראוי להביאה כלשונה:

"375א. (א) המחזיק אדם בתנאי עבדות לצורכי עבודה או שירותים לרבות שירותי מין, דינו - מאסר שש עשרה שנים.
(ב) נעברה העבירה לפי סעיף קטן (א) בקטין, דינו של עובר העבירה - מאסר עשרים שנים.
(ג) בסימן זה, "עבדות" - מצב שבאופן מופלג כלפי אדם סמכויות המופעלות ככלל כלפי קניינו של אדם; לענין זה, יראו שליטה ממשית בחייו של אדם או שלילת חירותו כהפעלת סמכויות כאמור."

בית המשפט ציין כי עד למועד מתן פסק הדין ניתנו בישראל שני פסקי דין אשר עסקו בעבירת ההחזקה בתנאי עבדות: האחד - הכרעת הדין בתפ"ח (מחוזי ת"א) 23751-02-10 מדינת ישראל נ' רצון (9.9.2014) (להלן: עניין רצון), שעסק בניצול הכלכלי והמיני של נשות הנאשם באותו עניין ובשליטתו באורחות חייהן ובנסיבות המזכירות, במידה מסוימת, את נסיבות המקרה דנן. ואולם שם זוכה הנאשם מן העבירה והמאשימה לא ערערה על הזיכוי (עתירה נגד החלטת המאשימה שלא להשיג על הזיכוי מן העבירה נדחתה בבג"ץ 2732/15 המרכז הישראלי לנפגעי כתות בע"מ נ' פרקליטות המדינה (3.6.2015)); השני - ע"פ 6237/12 ג'ולאני נ' מדינת ישראל (6.9.2016) (להלן: עניין ג'ולאני), שם נידונה העסקת עובדת מהפיליפינים בעבודות משק בית בתנאי מחיה ועבודה בלתי ראויים, ללא תנאים סוציאליים ותוך הגבלה ופיקוח על יציאותיה מבית הנאשמים ועל יצירת קשר עם משפחתה. הנאשמים שם הורשעו בעבירות של החזקה בתנאי עבדות ועיכוב דרכון. בענייננו ציין בית המשפט כי על אף שנסיבות עניין ג'ולאני שונות מנסיבות המקרה דנן "אופן ניתוח יסודות העבירה בעניין ג'ולאני ינחה אף את הדין ביסודות העבירה בנסיבות דנן".

6. בית המשפט עמד על ההיסטוריה החקיקתית של סעיף 375א לחוק העונשין, סקר אמנות בינלאומיות ומשפט משווה בנושא העבדות והסיק כי סעיף 375א לחוק העונשין לא נועד לטפל רק בהעסקת אוכלוסיית העובדים הזרים או בנשים המנוצלות לזנות, שכן בניסוחו הסופי של הסעיף בחר המחוקק בהגדרה רחבה, בהנחה כי כלל הנסיבות העשויות והראויות להיכלל בעבירה, אינן ניתנות לפירוט במסגרת החוק כ"רשימה סגורה" וכי יש להותיר בהקשר זה שיקול דעת לבית המשפט.

לאחר מכן פנה בית המשפט לבחון את יסודות עבירת ההחזקה בתנאי עבדות וקבע כי היסוד העובדתי כולל רכיב התנהגותי שענייננו ההחזקה בקורבן, ורכיבים נסיבתיים - "אדם" ו"בתנאי עבדות". במישור הנפשי, כך נקבע, נדרשת מודעות לרכיבי היסוד העובדתי והוכחה באשר למטרת ההחזקה. על משמעותה של התיבה "תנאי עבדות"

נחלקו הצדדים. המונח "עבדות" הוגדר בסעיף 375א(ג) לחוק הקובע כך: "בסימן זה, 'עבדות' - מצב שבמופעלות כלפי אדם סמכויות המופעלות ככלל כלפי קניינו של אדם; לענין זה, יראו שליטה ממשית בחייו של אדם או שלילת חירותו כהפעלת סמכויות כאמור". המבקש טען, בהסתמכו על הפרשנות שניתנה למונח "עבדות" בעניין רצון, כי רק החפצה קניינית של הקורבן עולה כדי "עבדות". לשיטתו, הסיפה של הסעיף אינה מגבשת אפשרויות נוספות להוכחת עבדות, אלא מפרטת מבחינה עזר בלבד להבהרת ההחפצה הקניינית שברשיה. בית המשפט דחה את עמדתו זו של המבקש ואימץ את הפרשנות שניתנה למונח "עבדות" בעניין ג'ולאני ולפיה, המחוקק עיגן תחת סעיף 375א לחוק העונשין את מובנה של העבדות המודרנית, המתבטא בסעיף 375א(ג) רישא כ"מצב שבו מופעלות כלפי אדם סמכויות המופעלות ככלל כלפי קניינו של אדם", וכן את עבירת השיעבוד הכפוי, המגולמת בשתי אפשרויות שונות: "שליטה ממשית בחייו של אדם או שלילת חירותו", כאמור בסיפה של הגדרת המונח "עבדות".

7. בית המשפט התייחס לאמצעים שנקבעו בעניין ג'ולאניככאלו המשמשים להחפצת הקורבן או לביסוס שליטה ממשית בחייו או לשלילת חירותו, וציין כי על אף שבענייננו מתקיימים מחצית מן המאפיינים המפורטים שם, כך שמתאפשרת הרשעה בעבירה אף לפי פסק הדין בעניין ג'ולאני, יש להבחין בין אותו עניין לענייננו וזאתנוכח טיבן השונה של העבירות בשני המקרים וכןנוכח חלוקת הזמן מאז בוצעו העבירות בעניין ג'ולאני,בו השתכללו והתפתחו דפוסי ההחזקה בתנאי עבדות. לכן, כך נקבע, יש לצמצם את רשימת מאפייני ה"חובה" שנקבעו בעניין ג'ולאני ומנגד להרחיב את הגדרתם של חלק מן המאפיינים (פסקה 70 לפסק הדין). בית המשפט קבע כי האמצעים המשמשים להחפצתו של אדם, לשליטה ממשית בחייו או לשלילת חירותו, כוללים שליטה במקום מגוריו של הקורבן; שימוש בכל אמצעי שהוא, אשר מטרתו לגרום לקורבן להאמין שאם יעזוב את מחזיקו, הוא או אחר ינזקו נזק חמור; ובידודו של הקורבן מסביבתו המוכרת, והוסיף כי אף מרבית מאפייני ה"רשות" המפורטים בעניין ג'ולאנימתקיימים בענייננו ובהם: שליטה בכספו של הקורבן; תנאי מחייה ירודים; מניעת טיפול רפואי הולם לקורבן; פערי כוחות משמעותיים בין המחזיק לקורבן; ויחס מבזה או משפיל כלפי הקורבן.

בשלב זה פנה בית המשפט ליישם את קביעותיו המפורטות לעיל על נסיבות המקרה שבפניו וקבע כי מעשיו של המבקש מעידים כי הוא שלט שליטה ממשית בחיי קורבנותיו, הגביל את חירותם, וחזק את שליטתו בהם באמצעות ענישה קשה וניתוקם מסביבתם. בית המשפט הוסיף כי החזקת הנשים על ידי המבקש נעשתה "לצרכי עבודה או שירותים לרבות שירותי מין", כהסדר מובנה ושיטתי שהמבקש דאג לתפעלו.

8. טענת המבקש לפיה המעשים בוצעו בהסכמת הקורבנות נדחתה על ידי בית המשפט, אשר סבר כי במישור הנורמטיבי ההנחה היא כי פגיעה בכבוד האדם ובחירות הקורבנות, כפי שאירע בענייננו, אינה יכולה להתבצע בהסכמה רצונית וחופשית של הקורבן אף אם האחרון הביע את הסכמתו לכך באופן מילולי. כמו כן דחה בית המשפט את טענת המבקש לפיה האפשרות שניתנה לקורבנות לעזוב את בית המשפחה שוללת את התקיימות יסודות העבירה. טענתו זו של המבקש נסמכה על הקביעה בעניין ג'ולאנילפיה "אם הסכמתו של הקורבן היא הכרחית להמשך החזקתו, ולולא הסכמתו יכול היה הקורבן באופן ריאלי וממשי לעזוב את מקום החזקתו - ייתכן ויהיה בכך כדי לשלול את קיומו של השיעבוד" (עניין ג'ולאני, פסקה 48). בית המשפט פסק כי הקביעות בעניין ג'ולאניאינן מכרסמות בתוקף הרשעתו של המבקש בעבירת ההחזקה בתנאי עבדות, מאחר ששאלת האפשרות המעשית לעזוב את ה"מחזיק" רלוונטית בעיקר להרשעה בעבירה המבוססת על שלילת חירותם של הקורבנות ופחות למקרים, כבענייננו, שבהם המחזיק הורשע בעבירה משום שליטתו הממשית בחייהם. בית המשפט קבע בהקשר זה כי ראוי "להגמיש במידת מה את מבחן 'האפשרות לעזוב' שנוסח בעניין ג'ולאני, מקום בו מדובר בנסיבות המיוחדות של החזקה בתנאי עבדות הדומות לענייננו - קרי במסגרת קבוצה הנשלטת על ידי מנהיג כריזמטי", והוסיף כי יתכנו נסיבות מסוימות וחריגות שבהן עושה המחזיק

שימוש יומיומי באמצעים פסיכולוגיים, רגשיים ופיזיים כדי לבסס את שליטתו בקורבן וגורם לו להאמין בטעות כי אין לו אפשרות לעזוב את מחזיקו. במקרים כגון אלה, כך צוין, מדובר באמונה אשר אינה מאפשרת לקורבן לבחון בצלילות את המצב לאשורו ועל כן, ניתן להסתפק בכך ש"הקורבן האמין, על יסוד המציאות אותה הוא חווה; הרקע ממנו הגיע; והנסיבות הפרטניות הרלוונטיות - כי אין לו יכולת לעזוב את מחזיקו" (פסקה 86 לפסק הדין, ההדגשות במקור).

9. בית המשפט ציין עוד כי בענייננו אין צורך בהוכחת תיאורית "השליטה המנטלית" כדי להרשיע את המבקש בעבירה שכן המשיבה הצליחה להוכיח כי שליטת המבקש בחיי הקורבנות לא היתה פיסית בעיקרה אלא "פסיכולוגית-רגשית". לכן, כך נקבע, אין ממש בטענת המבקש בדבר היעדר הוכחת תיאורית "השליטה המנטלית" (פסקה 87 לפסק הדין).

מן הטעמים המפורטים לעיל, קבע בית המשפט כי לא נפל פגם בהרשעתו של המבקש בעבירת ההחזקה בתנאי עבדות וכן הותר על כנה את הרשעתו בעיקר העבירות בהן הורשע על ידי בית המשפט המחוזי.

הבקשה דן

10. מכאן הבקשה שבפני לקיים דיון נוסף בפסקהדין ובד בבד עמה, הגיש המבקש לבית משפט זה גם בקשה למשפט חוזר (מ"ח 6023/18), אשר טרם הוכרעה.

המבקש מלא טענות כרימון נגד פסק הדין. הוא טוען כי בית המשפט שגה בפרשנות שהעניק לעבירת ההחזקה בתנאי עבדות ולשיטתו, הפנייה לאמנות בינלאומיות ולפסיקה זרה כמקור לתמיכה פרשנית היא פסולה ונעשתה על מנת להצדיק את הרשעת המבקש בעבירה. כמו כן, סבור המבקש כי בית המשפט שגה בהסקת מסקנות מן הפרוטוקולים של ועדת חוקה חוק ומשפט והרחיב יתר על המידה את תחולת העבירה חלף בחירה בפירוש המקל ביותר עם הנאשם, בהתאם להוראות סעיף 34 לחוק העונשין. לעמדת המבקש, לשון החוק ותכליתו תומכים בפרשנות שאומצה בעניין רצון ולפיה יש לזכותו מן העבירה משום שלא התקיימה בענייננו החפצה קניינית של הקורבנות. המבקש מוסיף וטוען כי עבירת ההחזקה בתנאי עבדות לא נועדה לחול על יחסים בין בני זוג יחסים משפחתיים, כבענייננו, וכי פסק הדין מפקיע מנשים את האוטונומיה על חייהן תוך פלישה אל תחום הפרט. בתגובתו לתשובת המשיבה הטעים המבקש כי ההלכה החדשה שנפסקה תוביל להצפת מערכת המשפט בכתבי אישום בנסיבות של משפחות פטריארכליות, קבוצות דתיות ועוד, תוך החטאת מטרת החקיקה.

המבקש אף משיג על האופן שבו יושמה העבירה וטוען כי העובדות והראיות מלמדות כי יסודותיה לא התקיימו. נטען, בין היתר, כי לא היתה למבקש שליטה על מקום המגורים; כי לא השתמש באלימות; כי לנשים היתה אפשרות להסכים למתרחש; וכי הן היו חופשיות לפעול כרצונן. המבקש מוסיף ומשיג על ממצאים עובדתיים וכן על ראיות שהן פסולות, לשיטתו; על פגמים שנפלו בחקירה; על קביעות מהימנות של עדים; ועל המשקל שניתן לעדויות. לבסוף מצביע המבקש על טעויות שנפלו בגזר הדין.

11. המבקש טוען כי ההלכה שנפסקה בענייננו היא הלכה חדשה ושגויה אשר מן הראוי לקיים בה דיון נוסף וזאת מן הטעמים הבאים: ראשית, על אף שבית המשפט ציין כי אופן ניתוח יסודות העבירה בעניין ג'ולאנינחה את הדין

ביסודות העבירה בפסק הדין, בסופו של יום נקבעה בפסק הדין הלכה חדשה הסוטה מעניין ג'ולאניולפיה סעיף 375א לחוק העונשין הוא סעיף שפרשנותו משתנה עם הזמן. לשיטת המבקש אין בסיס לקביעתו של בית המשפט כי דפוס ההחזקה בתנאי עבדות התפתחו והשתכללו; שנית, בית המשפט הרחיב שלא לצורך את מבחן "האפשרות לעזוב" שנוסח בעניין ג'ולאני, וקביעתו לפיה יכולתם של הקורבנות לראות את המציאות כהווייתה השתבשה - אינה עולה בקנה אחד עם העובדות. עוד מוסיף המבקש כי על אף שבית המשפט קבע שסוגיית השליטה המנטלית לא עמדה על הפרק, בפועל הוא התבסס עליה ויצק תכנים מנטליים לעבירה. לגופם של דברים, המבקש מוסיף כי תיאוריית השבי המנטלי או הפסיכולוגי אינה מקובלת במחקר האקדמאי. לשיטתו, מניפולציות שעושה גבר לאשתו אינן עולות כדי עבדות והוא סבור כי מדובר בהלכה הנסמכת על פרשנות מרחיבה ומוטעית, אשר מפאת חשיבותה, קשיותה וחידושה היא מצדיקה, כאמור, דיון נוסף. עוד סבור המבקש כי אף אם יקבע שבית המשפט לא סטה מההלכות קודמות ייחודו של המקרה מחייב קיומו של דיון נוסף.

בתגובתו לתשובת המשיבה מעלה המבקש טענה נוספת לפיה פסק הדין מעורר קשיים המחייבים דיון נוסף נוכח העובדה כי השופט (בדימ') י' דנציגר והשופט נ' סולברג הצטרפו לאמור בפסק דינו של השופט א' שהם מבלי לפרט את עמדתם והוא מציין כי השופט נ' סולברג דן בעניינו של המבקש בבקשה למעצר עד תום ההליכים וכן הורה על איסור פרסום הפרשה בשבתו לדיון בבית המשפט המחוזי. עוד מציין המבקש כי פסק דינו של השופט י' דנציגר ניתן יום אחד לפני היום האחרון שבו יכול היה לכתוב פסקדין טרם פרישתו.

עמדת המשיבה

12. המשיבה טוענת כי דין הבקשה להידחות בצינה כי היא רצופה טענות ערעוריות ברובן שאינן מצדיקות דיון נוסף. המשיבה מוסיפה וטוענת כי בית המשפט אימץ ויישם את עקרונות הפרשנות שקבע בית משפט זה בעניין ג'ולאני ובין היתר את הקביעה כי ניתן להרשיע בעבירת עבדות גם כשלא הופעלו כלפי הקורבן סמכויות קניניות. המשיבה מאשרת כי פסק הדין אמנם משנה ומפתח את ההלכה שנקבעה בעניין ג'ולאני, אך זאת לשיטתה בעיקר במובן של מתן דגשים ויישום העקרונות שנקבעו בו על נסיבות שונות מאוד ובאופן שאינו מצדיק קיומו של דיון נוסף.

המשיבה מתייחסת לרכיב ההסכמה של הקורבן, ומציינת כי בעניין ג'ולאנינפסק כי הסכמה זו מלכתחילה אינה יסוד מיסודות עבירת העבדות וכי מרכז הכובד מושם על חירותו של הקורבן לשנות את מצבו. בענייננו, כך נטען, הרחיב בית המשפט וקבע כי שאלת ההסכמה אינה רלוונטית במשך כל תקופת העבדות אך הדברים נאמרו בבחינת למעלה מן הצורך שכן בית המשפט קבע כי במקרה דנן לא היתה הסכמה מצד הקורבנות. ביחס לקביעתו של בית המשפט לפיה אמצעי השליטה אינם בהכרח פיזיים ועשויים להיות אף פסיכולוגיים, טוענת המשיבה כי קביעה זו מתיישבת היטב עם לשון החוק שאיננה מגביל את אופן השליטה וכן עם עניין ג'ולאני שם נקבע כי יש להתחשב במסגרת נסיבות רחבה ובין היתר באלמנטים פסיכולוגיים.

המשיבה מוסיפה וטוענת, כאמור, כי בית המשפט צעד בדרך שנסללה בעניין ג'ולאניוכי הפיתוח והיישום של עבירת ההחזקה בתנאי עבדות במקרה דנן הוא סביר וראוי ואינו מצדיק דיון נוסף.

דיון והכרעה

13. תנאי סף לקיום דיון נוסף לפי סעיף 30 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, הוא שבפסק הדין של בית המשפט העליון נקבעה הלכה העומדת בסתירה להלכה קודמת, או שמפאת חשיבותה, קשיותה או חידושה של ההלכה שנפסקה ראוי לקיים בה דיון נוסף. עבירת ההחזקה בתנאי עבדות לפי סעיף 375א לחוק העונשין וגבולותיה, נדונו לראשונה על ידי בית משפט זה בעניין ג'ולאניוהן נדונו בשנית בפסק הדין מושא הבקשה דנן. המבקש טוען כי בהיבטים מסוימים בית המשפט קבע בעניינו הלכה חדשה הסוטה מזו שנקבעה בעניין ג'ולאני והמצדיקה קיומו של דיון נוסף.

לאחר שעיינתי בפסק הדין מושא הבקשה, בבקשה ובתשובה לה וכן בפסק הדין בעניין ג'ולאני, באתי לידי מסקנה כי התנאים לקיום דיון נוסף אינם מתקיימים במקרה דנן.

14. בבסיס פסק הדין מושא הבקשה עמדה מחלוקת פרשנית בין הצדדים על אודות יסודות עבירת ההחזקה בתנאי עבדות לפי סעיף 375א לחוק העונשין ובעיקר ביחס למשמעות המונח "עבדות". בית המשפט ערך דיון מקיף ומעמיק בסוגיית תחולתה של עבירת ההחזקה בתנאי עבדות, במסגרתו התייחס לתכליתה של העבירה, להיסטוריה החקיקתית שלה ולמשפט משווה. בעקבות הניתוח המשפטי שערך דחה בית המשפט את הפרשנות המצמצמת שניתנה לעבירה על ידי בית המשפט המחוזי בעניין רצון, בה תמך המבקש, ואימץ את עמדת בית המשפט בעניין ג'ולאני לפיה עבירת ההחזקה בתנאי עבדות אינה מבחינה בין שיעבוד כפוי לבין עבדות, היינו היא חלה הן במצב שבו הופעלו כלפי הקורבן סמכויות המופעלות ככלל כלפי קניינו של אדם והן במצב שבו הוכח כי המחזיק שלט שליטה ממשית בחיי הקורבנות או שלל מהם את חירותם. הנה כי כן, בכל הנוגע לקביעה העיקרית בדבר יסודות עבירת ההחזקה בתנאי עבדות, אימץ פסק הדין את שנקבע בעניין ג'ולאני ולא קבע הלכה חדשה (ראו פסק הדין, פסקה 67; עניין ג'ולאני, פסקה 47).

15. לצד זאת, דן בית המשפט בשאלה מהם האמצעים המשמשים להחפצתו של אדם, לשליטה ממשית בחייו או לשלילת חירותו. בעניין ג'ולאני נקבעו נסיבות ספציפיות המהוות החזקה בתנאי עבדות (בחלוקה למאפייני "חובה" ולמאפייני "רשות") (ראו עניין ג'ולאני, פסקה 50) ואילו בפסק הדין מושא הבקשה, נדרש בית המשפט להבחין בין נסיבות המקרה בעניין ג'ולאני לעניינו וזאת נוכח טיבן השונה של העבירות בכל אחד מן המקרים, וכן נוכח העובדה כי דפוסי ההחזקה בתנאי עבדות והמודעות להם התפתחו והשתכללו מאז שבוצעו העבירות מושא פסק הדין בעניין ג'ולאני. עוד צוין בפסק הדין כי המחוקק ביקש לשמור על הגדרה רחבה של העבירה וכי "ככל שרשימת המאפיינים, שיש לחובה להוכיחם, תתארך, כך יצטמצם היקפה האפשרי של העבירה" (פסק הדין, פסקאות 70-71).

טענתו של המבקש לפיה קביעות אלה של בית המשפט עולות כדי הלכה חדשה ומצדיקות קיומו של דיון נוסף, דינה להידחות. מפסק הדין עולה כי בית המשפט לא ביקש לסתור את רשימת המאפיינים אשר נקבעה בעניין ג'ולאני לא לקבוע רשימת מאפיינים – המלמדים על החפצתו של אדם, על שליטה ממשית בחייו או שלילת חירותו – המתאימה למאפייני העבירה שנידונה בפניו, תוך התייחסות לנסיבותיה הספציפיות ולחלוף הזמן שעבר מאז בוצעו העבירות מושא פסק הדין בעניין ג'ולאני. קביעה זו, על אף שיש בה כדי להרחיב במידת מה את היקף תחולתה של עבירת ההחזקה בתנאי עבדות מעבר למה שנקבע בפסיקה הקודמת, נטועה בנסיבותיו הקונקרטיות של המקרה, וכלל הוא כי פיתוח פסיקתי של הלכה קיימת אינו עולה כדי חידוש המצדיק דיון נוסף (דנ"פ 8439/10 מדינת ישראל נ' כהן, פסקה 11 (22.2.2011); דנ"א 1549/12 עמיר נ' עזבון המנוחה אושרי רחימי ז"ל, פסקה 6 (1.7.2012)). יפים לעניינו דבריו של הנשיא מ' שמגר בדנ"פ 4274/94 לורנס נ' מדינת ישראל, פסקה 4 (2.8.1994):

"כאשר הלכה היא בגדרהתפתחות טבעית - ואף מועילה - של פסיקתו הקודמת של בית משפט זה אינו מתחייב מניה וביה דיון נוסף. הישום של עקרונות קיימים לשאלות שהן מיוחדות לתביעה פלונית יכול וירחיב בסיסה של הלכה או יחדד את האבחנות המשמשות בה. זהו טבעו של הפיתוח ההלכתי העיוני, אולם אין הצדקה לכך שכל היבט חדש או כל הסתעפות מתוך הלכה קיימת יידון בפני המותב המיוחד המכונן אך במקרים יוצאי דופן לפי סעיף 30 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984".

דברים אלה מקבלים משנה תוקף בהינתן העובדה שהפסיקה בעניינה של עבירת ההחזקה בתנאי עבדות היא מועטה ועודנה מתפתחת ומתגבשת.

16. כפי שפורט לעיל, בפסק הדין מושא הבקשה דחה בית המשפט את טענת המבקש כי האפשרות שניתנה לנשים לעזוב את בית המשפחה שוללת את הרשעתו בעבירת ההחזקה בתנאי עבדות. בית המשפט סבר כי יש ליתן משקל לנסיבות הספציפיות של המקרה והוסיף כי לעמדתו שאלת האפשרות המעשית לעזוב את המחזיק רלוונטית יותר להרשעה בעבירה המבוססת על שלילת חירותם של הקורבנות, ופחות בנסיבות בהן המחזיק הורשע בעבירה משום שליטתו הממשית בחייהם, כבענייננו. לכן, נקבע כי בנסיבות מיוחדות של החזקה בתנאי עבדות הדומות לענייננו בהן קבוצה נשלטת על ידי מנהיג כריזמטי, יש מקום להגמיש במידה מסוימת את מבחן "האפשרות לעזוב" שנוסח בעניין ג'וליאני(פסק הדין, פסקה 86). הינה כי כן, גם בהקשר זה הגמשת מבחן "האפשרות לעזוב" שנקבע בעניין ג'וליאני, הושתתה על הנסיבות המיוחדות של המקרה הנדון - החזקה בתנאי עבדות במסגרת קבוצה הנשלטת על ידי מנהיג כריזמטי - השונות מהותית מאלו שנדונו בעניין ג'וליאני. ויודגש - פסק הדין בעניין ג'וליאני מעיד על עצמו כי אינו מכוון לקבוע "רשימה סגורה" של מקרים המהווים עבירה שלהחזקה בתנאי עבדות וצוין בובהקשר זה מפורשות כי:

"מדובר במלאכת איזון עדינה תוך שעל בתי המשפט המיישמים עבירות אלו ודומותיהן להזהיר עצמם פן תהיה ידם קלה מדי על הדק ההרשעה בעבירות כה חמורות. על כן יש לבחון בזהירות את נסיבותיו של כל מקרה לגופו, תוך התקדמות איטית של עקב בצד אגודל ממקרה למקרה, כך שרק מקרים חמורים של שלילת חירות, או שליטה בחיי המתלונן יביאו להרשעה פלילית" (עניין ג'וליאני, פסקה 56).

פסק הדין מושא הבקשה צעד, אם כן, בדרך שהותוותה בעניין ג'וליאני, ומהווה פיתוח הלכתי אשר אינו מצדיק דיון נוסף.

17. המבקש הוסיף וטען כי יש מקום לדיון נוסף בשל חשיבותה וקשיותה של ההלכה שנפסקה. טענה זו אף היא דינה להידחות. בית משפט זה פסק לא אחת כי אף אם טמונים בהלכה שנפסקה על ידי בית המשפט העליון חשיבות, חידוש או קושי מסוימים, אין די בכך כדי להורות על קיום דיון נוסף בה ונדרש קיומו של תנאי נוסף ולפיו החידוש, החשיבות או הקושי בהלכה שנקבעה הם מהותיים ומשמעותיים באופן המצדיק דיון מחודש (דנ"א 9425/06 הועדה המקומית לתכנון ולבניה ירושלים נ' פמיני, פסקה 8(6.9.2007); דנ"א 7962/12 קיבוץ מגל נ' מינהל מקרקעי ישראל, פסקה 6(30.12.2012)). תנאי נוסף זה אינו מתקיים בענייננו. כפי שצינתי, הקביעות בפסק הדין מושא הבקשה אינן עולות כדי הלכה, הן מהוות פיתוח פסקתי של הלכה קיימת ונטועות בעיקרן בנסיבותיו הקונקרטיות של המקרה הנדון, שהן חריגות ביותר, וככאלה נראה כי בניגוד לטענת המבקש ההשלכות של פסק הדין על מקרים דומים בעתיד אינן צפויות להיות רחבות.

מכל הטעמים שפורטו לעיל, אני סבורה כי פסק הדין במקרה דנן אינו נמנה עם אותם פסקידין מיוחדים ונדירים המצדיקים קיומו של דיון נוסף (ראו והשוו: דנ"פ 11414/05 רונשטיין נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 14 (31.1.2006); דנ"פ 1237/15 מדינת ישראל נ' וחנן, פסקאות 17-18 (5.7.2015)).

העובדה שפסק הדין ניתן פה אחד נושאת אף היא משקל בהחלטה לדחות את הבקשה לקיום דיון נוסף (דנ"פ 6580/18 אי.די.בי. חברה לאחזקות בע"מ נ' מדינת ישראל, פסקה 5 (19.11.2018)), והטענות שהעלה בעניין זה המבקש כלפי השופטים נ' סולברג וי' דנציגר אינן מובנות ומוטב היה להן אלמלא נטענו.

18. יתר הטענות שהעלה המבקש הן טענות ערעוריות מובהקות ואין בהן על פניהן כדי להצדיק קיומו של דיון נוסף (דנ"פ 7541/18 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 7 (20.2.2019)).

אשר על כן, הבקשה נדחית.

ניתן היום, ט' בניסן התשע"ט (14.4.2019).

ה נ ש י א ה